

OSVRT GLAVNOG UREDNIKA

Poštovani i dragi čitatelji časopisa Plin!

Uskoro će početi ogrjevna sezona i raduje me što mogu konstatirati da je hrvatsko plinsko gospodarstvo spremno. Kao i svake godine, o tome će se detaljno govoriti na tradicionalnom obilježavanju Dana plina 15. listopada 2025. u organizaciji HSUP-a.

Iako je energetska kriza iza nas, još uvijek smo daleko od situacije u kojoj bismo mogli tvrditi da su svi problemi prevladani. Volatilitnost cijena prirodnog plina utječe na poslovanje opskrbljivača i distributera. U svojim uredničkim komentarima objavljenima u časopisu Plin više sam puta isticao da operativni troškovi koji su rasli iznad predviđenih iznosa ugrožavaju poslovanje distributera plina u Republici Hrvatskoj. Stoga je nužna hitna korekcija iznosa tarifnih stavki za distribuciju plina, koja je regulirana energetska djelatnost i obavlja se kao javna usluga. Riječ je o djelatnosti od ključnog značaja koja nikako ne bi trebala biti prepuštena sama sebi.

Globalno tržište plina u 2025. obilježeno je usporavanjem potražnje – rast se spustio na oko 1,3 % nakon snažnijeg zamaha prethodne godine. Najviše su rasle Europa i Sjeverna Amerika, dok je azijsko-pacifička regija zabilježila najslabiji rast od energetske krize 2022., ponajprije zbog visoke osjetljivosti na cijene. U Europi je potrošnja porasla za 6,5 %, uglavnom zahvaljujući većoj uporabi plinskih elektrana, koje su nadomjestile manju proizvodnju iz hidroelektrana i vjetroelektrana. U slučaju Kine, naprotiv, zabilježen je pad potražnje od oko 1 %, kao i više od 20 % niži uvoz UPP-a.

Za 2026. Međunarodna agencija za energiju (IEA) predviđa oporavak globalne potražnje na oko 2 %, potaknut najvećim rastom ponude UPP-a od 2019. godine. Novi kapaciteti u SAD-u, Kanadi i Kataru trebali bi znatno povećati isporuke na svjetsko tržište i time znatno ublažiti tržišne pritiske, posebno podržavajući očekivani rast potrošnje u Aziji.

Na europskom referentnom tržištu (TTF) ljetne day-ahead cijene zadržale su se u rasponu od 31 do 34 €/MWh, što upućuje na stabilizaciju u odnosu na ranije godine. Terminski ugovori za zimu 2025./2026. procjenjuju se na 33 do 37 €/MWh, što je vrlo blizu trenutnim cijenama. Time tržište signalizira očekivanje nastavka stabilnijih uvjeta bez naglog skoka, iako rizik zimskih korekcija – u slučaju hladnih valova ili poremećaja opskrbe – uvijek ostaje prisutan.

Usporedbe radi, američko tržište ostaje i dalje znatno jeftinije, iako i ondje sezonski čimbenici i rast izvoza UPP-a stvaraju blage pritiske na cijene. Transatlantska razlika potvrđuje da Europa i dalje plaća sigurnost opskrbe znatno skuplje, unatoč stabilizaciji tržišta. Sve se to u konačnici ugrađuje u cijene proizvoda te ugrožava konkurentnost europskih proizvođača.

Ključnu ulogu u toj stabilnosti imaju europska skladišta plina. Stanje popunjenosti skladišta plina krajem kolovoza pokazalo je da se Republika Hrvatska nalazi u dobroj poziciji – skladište Okoli imalo je 89,9 % popunjenosti (na granici ciljane razine za sigurnost opskrbe određene za 1. studeni 2025.). Na razini EU-a prosjek je bio niži (77,3 %), a među državama članicama prednjače Portugal s potpunom zapunjenosću skladišta, zatim Belgija s 90,7 %, Poljska (89,4 %) i Italija (88,4 %), dok su još značajne razine dosegle Francuska (86,6 %), Španjolska (85,2 %) i Austrija (81,0 %). Nizozemska je bila na 64,6 %, što je znatno ispod prosjeka EU-a. Budući da se Republika Hrvatska svrstava među zemlje s iznadprosječnom popunjenosti, to ulijeva sigurnost pred ogrjevnu sezonu.

Ulaskom u zimsku sezonu, Europa, dakle, stoji na čvršćim temeljima nego prethodnih godina, ali osjetljivost na vremenske prilike i geopolitičke rizike ostaje visoka. Zalihe u skladištima plina daju određenu sigurnost, no one ne mogu ukloniti rizik u cijelosti jer se snažnija volatilnost cijena na tržištima plina može brzo vratiti čim vremenski ili geopolitički pritisci prevagnu.

Zoran Dojčinović i Krešimir Marijanović u komentaru pod naslovom „Potpora za ulaganja u projekte izgradnje postrojenja za proizvodnju biometana” ističu da najava potpora Ministarstva gospodarstva RH za proizvodnju biometana predstavlja važan korak prema ostvarivanju ciljeva plana REPowerEU i razvoju obnovljivih izvora energije. U komentaru je istaknuto da je za ispunjenje europskih ciljeva nužna snažna investicijska podrška, a posebno je naglašen potencijal korištenja otpadnih voda za proizvodnju biometana. Time se otvara mogućnost višestrukih koristi za lokalne zajednice kroz razvoj održive kružne ekonomije. Biometan, uz primjenu u grijanju i prometu, predstavlja uravnoteženu dopunu elektromobilnosti.

Iz stranih medija prenosimo dvije objave. Prva je objava pod naslovom „Globalna potražnja za prirodnim plinom ubrzat će 2026. godine s ponudom većih količina UPP-a na tržištu“. U objavi je riječ o kretanjima na globalnom tržištu plina: usporavanju rasta potražnje u 2025. zbog visokih cijena i ograničene ponude te očekivanom ponovnom ubrzanju u 2026., kao posljedice snažnog povećanja mogućnosti opskrbe UPP-om zbog dovršetka značajnih projekata u državama velikim izvoznicima UPP-a. Istaknuto je i da je u Europi potrošnja plina porasla jer je elektroenergetski sektor posegnuo za plinskim elektranama kako bi nadoknadio smanjenu proizvodnju iz vjetroelektrana i hidroelektrana.

U drugoj objavi pod naslovom „Europski zakon o klimi zadaje novi cilj za 2040.“, riječ je o prijedlogu Europske komisije za izmjenu Europskog zakona o klimi, kojim se uvodi cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova za 90 % do 2040. godine u odnosu na 1990. godinu. Naglasak je na fleksibilnijem pristupu, jačanju industrijske konkurentnosti i energetske sigurnosti, te pravednoj tranziciji koja bi trebala pripremiti put prema potpunog dekarbonizaciji do 2050.

U ovom broju časopisa Plin donosimo četiri rada. Ivana Kaličanin u radu pod naslovom „Izazovi i mogućnosti transporta ugljikova dioksida (CO₂) cjevovodima“ razmotrila je fizikalno-kemijske karakteristike CO₂ od značaja za cjevovodni transport i industrijske standarde i preporučene prakse u području primjene transporta CO₂ cjevovodima te prikazala potencijalnu mrežu za transport CO₂ u 2050. godini u Europi. Poseban naglasak u radu dan je na prenamjenu postojećih cjevovoda u cjevovode za CO₂. Rad ističe potrebu za pažljivim planiranjem, usklađenošću sa standardima i kontinuiranim praćenjem kako bi se osigurao učinkovit i siguran prijenos CO₂ cjevovodima, a u skladu s ciljevima dekarbonizacije.

U radu Davora Matića, pod naslovom „Od prirodnog plina do vodika: četiri desetljeća praćenja tranzicije uporabe plina u prometu“, predložen je razvoj primjene plinova u prometu u Republici Hrvatskoj. U radu su naglašeni ključni europski i nacionalni dokumenti koji prema mišljenju autora predstavljaju prekretnice ili su kvantitativno definirali ciljeve razvoja primjene plina u prometu. Prikazan je i razvoj punionica i vozničkih parkova vozila na SPP i UPP u Republici Hrvatskoj. Nadalje, dan je osvrt na radove o primjeni prirodnog plina, biometana i vodika u prometu, s naglaskom na izlaganja mnogih autora održanih na Međunarodnim znanstveno-stručnim skupovima stručnjaka za plin tijekom razdoblja od 40 godina. Tijekom desetljeća stečeno je dragocjeno znanje o tehničkim, zakonskim i ekološkim aspektima, uključujući i obnovljive plinove poput biometana i vodika, što predstavlja temelj za budući razvoj održivih prometnih rješenja.

Ferdo Barbarić u radu pod naslovom „Forenzičko vještačenje plinomjera zbog neovlaštene potrošnje plina” razmatra problematiku forenzičkog vještačenja kućanskih membranskih plinomjera G4 i G6 te industrijskih membranskih plinomjera G10 do G40, koje provodi Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“ u Zagrebu prema nalogu Državnog odvjetništva ili sudova. U radu su zorno prezentirane preinake na plinomjerima dostavljenim na vještačenje koje su dovele do neovlaštene potrošnje plina, poput: bušenja cijevi na izlaznoj strani plinomjera, oštećenja poklopca

brojčanika u svrhu blokade vrtnje brojčanika, rezanja zubi na zupčanicima, rezanja i lijepljenja ovjerne plombe DZM-a i krivotvorenja ovjerne plombe DZM-a. U radu su dane preporuke od značaja za distributere plina u cilju provedbe postupka evidentiranja tragova kod zamjena plinomjera, a koji mogu biti presudni dokazi u sudskim procesima.

Margarita Tomić i Mihael Slunjski u radu pod naslovom „Sustav upravljanja energijom i energetsom učinkovitosti u Plinacro-u“ opisuju okvir PDCA (*Plan – Do – Check – Act*) na kojemu se temelji norma ISO 50001, kojom se utvrđuju zahtjevi sustava upravljanja energijom, na temelju kojih se razvija i implementira energetska politika, uspostavljaju ciljevi i akcijski planovi. Potreba dokumentiranja i sustavnog upravljanja energetsom učinkovitošću potaknula je društvo Plinacro da potvrdi svoje djelovanje poštujući zahtjeve navedene međunarodne norme. Plinacro nastoji svojim racionalnim pristupom na implementaciji nove opreme i primjenom novih tehnologija, osigurati provedbu i primjenu energetske učinkovitosti uz trajno poboljšanje i unaprjeđenje energetske performansi.

Na kraju, pozivam članove HSUP-a na Dan plina koji će se održati 15. listopada 2025. u zgradi INA – Industrije nafte d. d., na adresi Avenija Većeslava Holjevca 10 u Zagrebu. Ujedno, tog će se dana na istoj lokaciji održati i sjednica Izborne skupštine tijekom koje će se izabrati novi saziv Upravnog odbora, predsjednik i dopredsjednici HSUP-a te Časni sud.

predsjednik Hrvatske stručne udruge za plin

izv. prof. dr. sc. Dalibor Pudić